

МУЗЕЙ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СТАНОВЛЕННЯ УЧНІВ

У статті розглядається досвід керівника музею бойової слави з питання громадянського становлення учнів.

Ключові слова: музей, учні, виховання, патріотизм, громадянськість.

В статье рассматривается опыт руководителя музея боевой славы по вопросу гражданского становления учащихся.

Ключевые слова: музей, учащиеся, воспитание, патриотизм, гражданственность.

The article considers the experience head model museum of military glory regarding citizenship for students.

Keywords: museum, students, education, patriotism, citizenship.

Постановка проблеми. Безпосередня участь учнів у роботі шкільного музею сприяє формуванню історичних знань, розвитку історичного мислення, вихованню особистісних рис громадянина України, формуванню загальнолюдських духовних цінностей, сприйняттю ідей гуманізму і патріотизму на основі особистого усвідомлення досвіду історії, підготовці до свідомої активної позиції у подальшому дорослому житті, як у суспільно значимій, так і у професійній діяльності.

Актуальність теми. Як зазначено в Концепції громадянського виховання, ефективність виховання громадянськості, як і багатьох інших особистісних характеристик, значною мірою визначається реалізацією у навчально-виховному процесі діяльнійсній позиції учнів, у якій апробуються, перевіряються, зміцнюються на практиці громадянські цінності.

Метою наукової публікації є популяризація досвіду роботи музею бойової слави Криворізької гімназії №91 м. Кривого Рогу Дніпропетровської області по громадянському становленню учнів.

Виклад основного матеріалу. Зразковий музей бойової слави 23-го Будапештського танкового корпусу Криворізької гімназії №91 є тематичним і систематизованим зібранням матеріалів про бойовий шлях солдатів та офіцерів 23-го Будапештського танкового корпусу, який у лютому 1944 року разом з іншими частинами 3-го Українського фронту звільняв Кривий Ріг від фашистів.

До активу музею входять: Рада музею, група «Пошук», лекторська група «Спадкоємці», інформаційна група «Аналітик», екскурсійна група «Горизонт», група «Архівіст», група «Кореспондент». Але актив музею не є замкненим колективом у своїй діяльності. Він співпрацює з органами учнівського самоврядування, шкільною методичною комісією вчителів історії, історичним відділенням наукового товариства гімназистів «Нащадки Геродота», туристсько-краєзнавчим гуртком гімназії «Вершина», військово-патріотичним клубом гімназії «Служу народу України!», бібліотекою та читальним залом гімназії, батьківською громадськістю.

Однією з умов успішної організації музею є наступність у роботі його активу. Вона забезпечується профільною специфікою гімназії і тим, що до його складу кожного нового навчального року входять учні, які до цього не мали практичного досвіду у музейній роботі. Тому вже у вересні для них організовується навчання з музейної справи. Вони дозволяють створити міцну основу для подальшої спеціалізації груп музейного активу: юних пошуковців, екскурсоводів, лекторів, кореспондентів, аналітиків, зберігачів фондів, оформлювачів експозицій та презентаційних матеріалів.

Планування роботи музею здійснює Рада музею разом з активом: продумується тематика пошуку, шляхи і джерела збору матеріалів, визначаються конкретні завдання групам і окремим учням, намічається термін їх виконання. План складається на рік поsemестрово і координується з річним планом начально-виховної роботи гімназії.

Члени активу музею разом з членами учнівського самоврядування гімназії проводять навчання членів класного самоврядування з питання організації військово-патріотичного виховання, консультації для керівників гуртків по пропаганді діяльності музею тощо. Традиційними є і спільні акції органів учнівського самоврядування та активу музею: «Ветерани живуть поруч», «Спасибі вам, ветерани!», «Посади дерево з ветераном!», « Читаємо газету разом з ветераном!», а також участь у волонтерській діяльності.

До основних напрямків діяльності Ради музею належить організація та проведення тематичних лінійок, загальногімназійних заходів: мітингів, вечорів, зустрічей поколінь, лінійок подвигу, вогників тощо, які проходять в актовій залі гімназії та в музеї бойової слави.

У лютому кожного навчального року традиційними є зустрічі з ветеранами війни, що брали участь у Сталінградській битві, так як 23-й Будапештський корпус саме там пройшов своє бойове хрещення, та ветеранами-визволителями Кривого Рогу. Заздалегідь між членами активу музею розподіляються доручення:

- Група «Пошук» та «Архівіст» готують для переносної експозиції пошукові матеріали про ветеранів, запрошених на виховний захід, та матеріали з фондів музею відповідно до вказаної теми заходу.

- Лекторська група «Спадкоємці» за матеріалами, зібраними групою «Пошук», готує сценарій заходу, відеотеку та лекційні матеріали для виховних класних заходів.

- Інформаційна група «Аналітик» готує запрошення для ветеранів та гостей заходу, оголошення для учнів, батьківської громадськості, жителів мікрорайону про захід, що готується, а після проведення заходу – аналіз проведеної роботи.

- Група «Кореспондент» надає інформацію про самі історичні події та гостей виховного заходу до загальногімназійної газети «Вісник», проводить радіопередачі, фото та відеозйомки, допомагає бібліотекарю гімназії в організації проведення тематичних книжкових виставок.

Участь активу музею у такій підготовці виховного заходу – можливість реалізувати свої організаторські здібності, умова для громадянського становлення і духовного збагачення кожного члена його активу. Одним із напрямків діяльності групи «Пошук» є також розшук ветеранів Великої Вітчизняної війни, які у складі 23-го Будапештського танкового корпусу звільняли Кривий Ріг від фашистів, або їх рідних, які можуть поділитися спогадами про ветеранів. Члени групи «Пошук» співпрацюють з ветеранськими організаціями міста, республіканським музеєм історії Великої Вітчизняної війни, радою ветеранів 23-го танкового корпусу (м. Москва, Росія).

Однією з умов громадянського становлення активу музею є також його участь в екскурсійній діяльності. Мета таких екскурсій не тільки донести певну інформацію до відвідувачів музею, представити на розгляд експонати музею, а й:

- розширити уявлення членів екскурсійної групи «Горизонт» про професійну діяльність екскурсоводів та тих основних теоретичних понять, що використовуються в роботі екскурсовода;

- сприяти оволодінню екскурсоводами музею технології розробки екскурсії, формування навичок ділового спілкування, роботи в групі, формування і вирішення проблеми;

- сприяти вихованню ініціативної особистості, здатної установлювати стосунки взаєморозуміння й взаємодопомоги, готової перейматися проблемою іншого члена групи.

Навчання екскурсоводів проводить керівник музею та ті учні, які вже мають навички проведення екскурсій. Завдання, яке ставиться перед кожним членом екскурсійної групи «Горизонт», спрямоване на розуміння того, що престиж професії екскурсовода пов'язаний з її привабливістю, оригінальністю, інтелектуальним характером, з тим, що вона дає можливість спілкуватися, бути об'єктом зацікавленої аудиторії, отримувати позитивну

оцінку своєї праці, викликати й отримувати приємні емоції, узнавати більше про історичну спадщину свого рідного краю, власної держави, людства.

В рамках діяльності Криворізької гімназії №91 це поглиблює зв'язок з профільністю суспільно-гуманітарного спрямування навчального процесу учнів 10-го та 11-го історичних класів. Крім того, щоб дійсно досягти успіху в опануванні цією спеціальністю, керівнику музею необхідно озброїти членів екскурсійної групи відповідними теоретичними знаннями й практичними навичками за напрямками: основи екскурсійної справи, етапи підготовки екскурсії, методика проведення екскурсії.

Але, звичайно, найголовніше в екскурсії – збагачення знань з історії і рідного краю, та виховна мета, досягнення якої сприяє громадянському становленню, як екскурсантів, так і самих екскурсоводів.

Слід зазначити, що робота екскурсійної групи «Горизонт» продовжується і в літній період. Складовою літньої практики учнів гімназії є відвідування музею бойової слави гімназії. Частими гостями музею є також діти, які перебувають у пришкільному літньому таборі відпочинку «Парус», відвідують музей і учні інших навчальних закладів району та міста.

Одним із основних відповідальних завдань керівника музею та його активу є організація правильного збереження архівних матеріалів музею, особливо справжніх оригіналів документів і речей. Цю роботу у музеї проводить група «Архівіст».

До основних (оригінальних) експонатів, представлених у музеї, належать: книга спогадів ветеранів 23-го Будапештського танкового корпусу; анкети жертв Голодомору 1932-1933рр., зібраних у «Книгу скорботи»; історія бойового шляху Будапештського танкового корпусу; листи польової пошти років війни; комсомольський квиток Лачка Олексія Григоровича, виданий у 1943р. та інші. При виникненні проблеми визначення ступеню музейної значимості, реліквійності чи унікальності документу це можуть зробити спеціалісти – співробітники державного музейного архіву, архіву міського краєзнавчого музею. Так свого часу один з таких документів про сім'ю Небесних – ветеранів Великої Вітчизняної війни, які в лютому 1944 року звільняли Кривий Ріг від фашистів, було направлено до Державного музею історії Великої Вітчизняної війни 1944-1945рр. (м. Київ). Саме там інформацію, яку містить цей документ, було визнано історично цінною і реліквійною. Там же знаходяться і документи про сина полку 23-го Будапештського танкового корпусу Ростовцева Валерія Юхимовича, надіслані до музею пошуковцями гімназії. У цьому і полягає ступінь громадянськості і наступності у проведеній пошуковій роботі.

Керівник музею, навчаючи архівістів, повинен націлити увагу на те, що важливу роль під час вивчення документа відіграє підготовчий етап, який передбачає передусім мотивацію діяльності. Навчання роботі з документами включає в себе вироблення власної позиції щодо подій, про які йде мова у документі, формує не лише власне судження, а й вироблення власної громадянської позиції до згаданих подій. Але найважливіша громадянська позиція членів групи «Архівіст» – зробити все можливе для зберігання документу і, щоб інформація, що розкриває його зміст стала відома широкому загалу екскурсантів.

Створення умов для самореалізації особистості кожного члена активу музею бойової слави проходить і через систему класних годин, передбачених річним навчально-виховним планом, і в яких беруть участь члени ради музею та члени лекторської групи «Спадкоємці». Спільне в них полягає у створенні умов для громадянського становлення учнів, використанні керівником музею педагогіки дій, коли спільна діяльність, співдружність і співпраця педагога та учнів стають значущими для кожного члена активу музею.

Підрастаючі покоління, особливо школярі молодших класів, володіють лише незначною інформацією про Велику Вітчизняну війну, тому класні години на цю тему, проведені за допомогою активу музею в самому музеї дають можливість не лише

розширити знання з історії Великої Вітчизняної війни, історії рідного краю, історії 23-го Будапештського танкового корпусу, вони пробуджують у молодших школярів бажання відвідувати музей бойової слави, а також сприяють попередній пропаганді історичного профілю гімназії.

Стало вже традицією у гімназії, що членів лекторської групи «Спадкоємці» запрошують до себе на класні години і учні старших класів. Спільно з Радою музею вони організовують для них зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни. Такі класні години для старшокласників та активу музею стають справжніми уроками мужності, сприяють їх громадянському становленню та поглибленню знань з історії Великої Вітчизняної війни. З року в рік тематика класних годин змінюється, оновлюється, конкретизується. Незмінним залишається їх виховне і пізнавальне значення, їх громадянська спрямованість.

Висвітлює роботу музею бойової слави та його активу на шпальтах загально гімназійної газети «Вісник» члени групи «Кореспондент». Вони разом з членами ради музею пишуть листи та привітання ветеранам війни та праці, мешканцям мікрорайону, розвішують на під'їздах будинків вітальні листівки, пишуть замітки до міської газети «Червоний гірник», у яких діляться досвідом пошукової та виховної роботи гімназії, розповідають про ветеранів Великої Вітчизняної війни. Це не лише їх обов'язок, це ще й їх громадянська позиція.

Аналізує та узагальнює роботу музею та його активу на всіх етапах їх діяльності група «Аналітик». Узагальнення дають можливість використовувати у подальшій роботі набутий позитивний досвід та уникати допущених помилок.

Науково-дослідницькі роботи членів активу музею не раз ставали переможцями і посідали призові місця у районних, міських, обласних конкурсах-захистах, а також призерами Дніпропетровського відділення МАН. Серед них - роботи колишніх членів ради музею Кузьміної Ірини під назвою «Розвиток підприємництва у Кривому Розі» та Лисенка Віталія «Кривий Ріг і Нижній Тагіл – міста-побратими».

Висновки. Участь членів активу музею у різноманітних формах роботи через поєднання її з профільністю навчання дає можливість кожному з них реалізувати себе як особистість, відчути себе частинкою громадянсько значущої справи, побачити результати своєї праці, критично оцінювати свої дії і знаходити шляхи їх корекцій, можливість пізнавати життя і вчитися йому, спираючись на досвід попередніх поколінь. Тому зростає і міцніє переконання необхідності подібної роботи і її систематичного проведення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про музеї і музейну справу» // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80>
2. Концепція громадянського виховання // <http://www.khpg.org/index.php?id=976002302>
3. Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України//tcdut.ucoz.ua/april/
4. Белякова О.О. Використання потенціалу шкільного музею у навчально-виховному процесі/О.О.Белякова // Історія і правознавство. – 2006. – №8-9. – С.16-18.
5. Методика историко-краеведческой работы в школе: Пособие для учителей/ [Под ред. Н.С.Борисова]. – М.: Просвещение, 1982. – 224 с.
6. Методичні рекомендації по організації музейної справи в навчальних закладах. – Кривий Ріг, 2007. – 36 с.
7. Підвищення ефективності роботи краєзнавчих гуртків навчальних закладів на основі використання фондів музеїв, експедиційного пошуку. – Кривий Ріг, 2007. – 56 с.
8. Сейненский А.Е. Музей воспитывает юных: О работе школьных обществ. – М.: Просвещение, 1988. – 234 с.
9. Стаднік с.Опанування музейної діяльності в педагогічному аспекті – потреба часу / С.Стаднік // Директор школи. – 2001. – №16 (160). – С.17-19.
10. Формування системи ціннісних орієнтацій, громадянської позиції в організації виховної роботи з учнями засобами музейної справи (міський семінар-практикум). – Кривий Ріг, 2005. – 24 с.

Юрєнева Т.Ю. Музееведение: Учебник для высшей школы / Т.Ю.Юрєнева. – М.: Академический проект, 2003. – 560 с.